

ANUL 1812 ÎN PROIECȚIILE VIZIONARE EMINESCIENE

Acad. Mihai CIMPOI

THE YEAR 1812 IN THE VISIONARY PROJECTIONS OF EMINESCU

Several articles from *Timpul* newspaper, signed by our national poet Mihai Eminescu, talk about 1812 as a tragic year in which the Romanians felt *the terror of history* (as Mircea Eliade said later). As the loss of Bessarabia is identified by Eminescu as the act for an identity loss, a loss of “confidence in the durability of the Romanian people”. The ruthless history proved that the greater Eminescu was right.

Dacă anul 1848 apare, în poemul *Andrei Mureșanu*, ca un personaj fast al istoriei (personaj ca atare, figurat ca actor dramatic), anul 1812 este prezentat, în publicistică, drept un „personaj” nefast, într-o totală negativitate valorică. El joacă, aici, un rol de Satan cu semnificație biblică: de diavol îmbrăcat în roșu și cu furca în mână, simbol al distrugerii.

Câteva articole din *Timpul* vorbesc despre 1812 ca despre un an tragic, în care asupra românilor se exercită *teroarea istoriei* (precum spunea mai târziu Mircea Eliade) și care îi pune sub semnul unui viitor scufundător în *abis*. Căci actul pierderii Basarabiei Eminescu îl identifică actului pierderii identității, a „încrederii în trăinicia poporului român”. „Chestiunea retrocedării Basarabiei cu încetul ajunge a fi o chestiune de existență pentru poporul român. Puternicul împărat Alexandru II stăruiește să câștige cu orice preț stăpânirea asupra acestei părți din cea mai prețioasă parte a vetrei noastre strămoșești”, menționează publicistul într-un articol din 10 februarie 1878, accentuând că problema esențială e „cum o vom pierde ori cum o vom păstra” și *întărirea credinței în trăinicia poporului român*.

Este bine cunoscută credința în *temei*, goetheană și preheideggeriană, din *ontologia* sa, exprimată cu mijloace mitopo(i)etice adecvate. Pentru poet, există un „*temei* al naturii”, o „*temelie* esențială a tuturor organismelor de pe Pământ”, care este planta, există *temeiuri* din cărți bătrâne asupra cărora se întreabă Andrei Mureșanu: „Ce legi urmează vremea? Cu ce drept ea apasă/ O ginte ca pe samă-i o altă să ridice;/ E vo dreptate-ntr-asta, sau oarbă-mparte

bobii/ Soarta fără lege? Și dacă n-ai temeuri/ Decât acele spuse de cărțile bătrâne, / Și-aceste-s-dovedite că nu au dezlegare –/ Cine-mi va spune mie dacă a ginții mele/ Viață viitoare va fi mai fericită/ Decât al ei trecut?” Există și *temeiul codrului*, ceva de felul inimii și începutului lucrurilor, un *temei* al căilor și cărărilor, dovadă, după cum glosează Noica, „că ele au existat, ele pot fi încă – chiar dacă s-au acoperit, cu trecerea timpului, și dacă omul le-a pierdut firul” (*Cuvânt împreună despre rostirea românească*, București, 1987, p. 93).

Referindu-se la gândirea indiană care pleacă de la răspunsul că totul este durere și suferință pe lume și că acestea ar necesita o întregire cu ceva luminos și bun al lumii, același Noica face elogiul spiritului, opus gândirii indiene și „care niciodată nu merge înainte (spre salvare, terapie, eliberare), ci îndărăt spre *temei* și *temei* al *temeiului*” (*Jurnal de idei*, București, 1990, p. 249).

Este și direcția în care se mișcă spiritul eminescian.

În domeniul *praxis*-ului, poetul observa că statornicia statului român se ține pe două *temelii*: conștiința românilor și încrederea marilor națiuni europene.

„Dacă vom câștiga de trei ori atât pământ pe cât avem și vom pierde aceste temelii, statul român, fie el oricât de întins, va deveni o creațiune trecătoare; iar dacă ne vom păstra temeliiile de existență socială, Rusia ne poate lua ce-i place și pierderile ne vor fi trecătoare”.

E ora istorică, nuanțează Eminescu, a impunerii imperativului „întării atât în români, cât și în popoarele mari ale Apusului, a credinței în trăinicia poporului român”:

„Rusia voiește să ia Basarabia cu orice preț: noi nu primim niciun preț.

Primind un preț, om vinde; și noi nu vindem nimic!

Guvernul rusesc însuși a pus chestiunea astfel încât românii sunt datori a rămânea până în sfârșit consecuenți moțiunilor votate de către Corpurile legislative; nu dăm nimic și nu primim nimic.

Românul care ar cuteza să atingă acest principiu ar fi un vânzător”.

Ca și în întreaga sa publicistică, Eminescu utilizează toate schemele și convențiile genului retoric, desfășoară un sistem argumentativ impecabil, pune pe tapet documentele, face un studiu istoric aprofundat, îmbină jurnalistică și beletristică, valorifică (după cum a observat Monica Spiridon) *popularis oratio*.

Argumentul suprem este că Basarabia în 1812

făcea parte integrantă din Moldova, de care fusese alipită în curs de mai bine de patru secole, formând un stat deosebit, cu legile și prințul său, fiind „supu-se numai la ceea ce diplomația a numit impropriu suzeranitatea Porței Otomane: „Basarabia, fiind în această situațiune, în 1812 a fost, în actul oficial de cesiune, dobândită de către Rusia de la Poarta otomană, dar în realitate răpită de la legitimul și adevăratul său proprietar, care era Moldova, și transmisă de către acel ce nu avea drept s-o cedeze la acel ce nu avea drept s-o ia. În niciun caz n-a fost cucerită, căci Rusia, atunci chemată îndărăt de invaziunea napoleoniană, se retrăgea în grabă, și încă mai puțin cucerită de la populațiunea musulmană-tătărăscă locuind sub corturi”.

Din *sistemul argumentativ* bine articulat eminescian mai fac parte și netemeinicia teoriei granițelor naturale, prin care Rusia ar putea să anexeze toată România, a amorului propriu, statele fiind personalități politice egale *de jure*, deosebirea *de facto* constând numai puterea pe care o dezvoltă într-o stare nejuridică și anormală (război, amenințarea cu puterea fizică) și a declarațiilor arogante ale generalului Ignatief, „că Dumnezeu a făcut lumea la 1812 și că pentru Rusia numai aceea e drept ce s-a făcut de atunci încoace”.

Piramida logică platoniciană a demonstrației se construiește și pe dovedirea faptului că Basarabia nu a făcut parte din trupul Rusiei și – cu documente și cu istoria în mână – „că n-a fost cucerită nici cu sabia”. „Rusia e prea puternică, opinează cu forța paradoxului adevăritor, pentru ca s-o putem birui, dar Rusia nu e destul de puternică pentru a ne face

să-i dăm de bună voie o palmă de loc din pământul nostru sau să-i cerem ajutorul pentru schimbarea legilor interne ale țării” (articol din 21 februarie 1878).

Nu în ultimul rând se cer remarcate intuițiile de vizionar ale lui Eminescu, care, făcând o radiografie a situației Rusiei, aflată sub dominarea unui „deșart sufletesc” și a unui „urât” care-o face să caute în cuceriri ceea ce n-au înlăuntrul lor (și lui Eminescu i se par regretabile „actele de sumuțare, în loc de a-l stăvili, a acestui *horror vacui* asupra Europei, care li se pare „îmbătrânită și enervată, coaptă pentru a cădea întreagă sub dominație rusească”) și a acțiunilor de „rusificare cu sila a tot ce nu e moscovit”, a „opririi” limbei polone și celei malorusiene, de închidere în temniță a persoanelor, de le spune un rus chiar, argumentează Eminescu, profesorul universitar Dragomanov, destituit din catedra sa de la Kiev pentru că a scris în malorusiană, altă religie, a celor care cred în libertate și idealuri, conchide că e „mai adâncă barbarie decât a unui popor primitiv”.

Concluzia logică a profetismului negru eminescian e că acest tăvălug al „deșertului sufletesc”, al „urâtului” se va extinde și asupra românilor basarabeni: „Și, dacă o asemenea soartă așteaptă pe slavi chiar în împărăția Moscului, ce soartă va aștepta oare pe bieții romani din Basarabia!” (articol din 6 octombrie 1878).

Din păcate, istoria – nemiloasă – i-a dat dreptate marelui vizionar Eminescu.

Basarabeni s-au salvat însă, tot prin Eminescu: prin credința în *temelia* pe care au fortificat-o conștiința românească și limba română.

Nicolae Coțofan. *Farfurii decorative*. Șamotă pictată, Ø - 410 mm, 2011